Έκταση: **200** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **105** χλμ. Πληθυσμός: **7.750**

Σε απόσταση 82 μιλίων από τον Πειραιά, η ημιορεινή Τήνος (Τσικνιάς, 729 μ.) βρίσκεται ανάμεσα στην Άνδρο (βορειοδυτικά) και τη Μύκονο (νοτιοανατολικά της), αποτελώντας το κέντρο της ορογένεσης που υπήρξε συνέχεια της Εύβοιας, ενώ στα νοτιοδυτικά της υπάρχει η Σύρος. Νησί πασίγνωστο για τη Μαγαλόχαρη και το πανελλαδικό τριήμερο προσκύνημα του Δεκαπενταύγουστου (καθώς και της 25ης Μαρτίου) στον ναό της, είναι πατρίδα μεγάλων καλλιτεχνών και ανεξάντλητη πηγή θαυμαστού μαρμάρου που γενναιόδωρα χρησιμοποιείται σε κάθε είδους κτίσματα. Οι φημισμένοι «περιστερώνες» κυριαρχούν ως αξιοθέατα στην ύπαιθρο (οι πολλοί, βρίσκονται στον οικισμό
Κάμπος
).

Ακτοπλοϊκά, η Τήνος συνδέεται με τον Πειραιά, τη Ραφήνα και τη Μύκονο. Το καλοκαίρι και με Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο Κρήτης, Σκιάθο, Ικαρία, Σάμο, Χίο και τις κυκλαδίτικες Αμοργό, Άνδρο, Θήρα, Ίο και Πάρο.

Πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού είναι η Τήνος ή **Χώ ρα**, στην οποία δεσπόζει ο ιδρυμένος το 1823 μεγαλοπρεπής ναός της Μεγαλόχαρης. Στα βόρεια, βρίσκεται ο
Πύργος
ή Πάνορμος, 33,5 χλμ. από τη Χώρα, ο δεύτερος σε μέγεθος οικισμός του νησιού, με Σχολή Καλών Τεχνών και άφθονο μάρμαρο. Βορειοδυτικά της Χώρας, σε απόσταση τριών χλμ., είναι τα
Κιόνια
με τον ναό του Ποσειδώνα και της Αμφιτρίτης. Σκαρφαλωμένα στο βουνό, 14 χλμ. από τη Χώρα, στο Ξώμπουργο ή
Εξώ μβουργος,
βρίσκονται τα ερείπια αρχαίας πόλης και το βενετσιάνικο κάστρο που οι Τούρκοι κατέστρεψαν όταν κατάφεραν να το πάρουν. Στη δυτική πλευρά του νησιού, η
Κορδιανή
γίνεται εκτυφλωτική το μεσημέρι και παράξενη το βράδυ, καθώς είναι κτισμένη ολοκληρωτικά με μάρμαρο.

Όλοι οι παράλιοι ή κοντά στην ακτή οικισμοί της δυτικής και της νότιας πλευράς της Τήνου και αρκετοί στα βορειοανατολικά διαθέτουν θαυμάσιες ακτές και αμμουδιές, ενώ ο οδικός ιστός του νησιού και η τουριστική του υποδομή εξυπηρετούν τον επισκέπτη. Ξενοδοχεία

υπάρχουν πολλά στην Χώρα και κάποια στα Κιόνια, ενώ παντού ενοικιάζονται διαμερίσματα και δωμάτια.

Τηλέφωνα: Λιμεναρχείο: 228.30.22.348. Αστυνομία: 228.30.22.255. Κέντρο Υγείας Χώρας: 228.30.22.213. Λεωφορεία: 228.30.22.440. Ταξί: 228.30.22.22.470.

Η **ιστορία** της Τήνου

Τα φίδια του Ποσειδώ να:

Κατοικημένη συνεχώς από τη Νεολιθική ακόμα εποχή (έχουν εντοπιστεί τουλάχιστον τρεις νεολιθικοί οικισμοί), η Τήνος δέχτηκε νωρίς Ίωνες αποίκους από την Αττική που ίδρυσαν πόλη στη θέση του σημερινού Ξώμπουργου. Τον Η' αιώνα, δέθηκε προσωρινά στο άρμα της Ερέτριας, από την οποία απαλλάχθηκε στα 670 π.Χ. Από τότε, ξεκίνησε η εποχή της ακμής και της συνεχούς ανάπτυξής της. Με τη συνένωση δώδεκα οικισμών, δημιουργήθηκε η αρχαία πόλη, εκεί που σήμερα βρίσκεται η Χώρα, ενώ πιο βορειοδυτικά ιδρύθηκε ναός περίλαμπρος του θεού Ποσειδώνα. Η παράδοση θέλει την ίδρυσή του να οφείλεται στην ευγνωμοσύνη των κατοίκων επειδή ο θεός τους απήλλαξε από τα φίδια που κατέκλυζαν το νησί. Είναι ο μόνος ναός που γνωρίζουμε να τιμούσαν και τη σύζυγο του Ποσειδώνα, Αμφιτρίτη. Επεκτάθηκε τον Ε' και τον Γ' αιώνα, γνώρισε την μεγαλύτερη ακμή του στα χρόνια των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου και διατηρήθηκε ως τόπος λατρείας ως τον Δ' μ.Χ. αιώνα. Η εποχή των διαδόχων άλλωστε ήταν και η πιο λαμπρή περίοδος του νησιού.

Νωρίτερα, η Τήνος, όπως και άλλα νησιά, κατακτήθηκε για λίγο από τους Πέρσες, οι οποίοι την ανάγκασαν να ενισχύσει με μια τριήρη τον στόλο τους, στη Σαλαμίνα. Στην αποκορύφωση της ναυμαχίας, η τριήρης των Τηνίων πέρασε στην πλευρά των Ελλήνων, δημιουργώντας ρήγμα στην παράταξη των Περσών.

Όταν οι Βενετσιάνοι ιδιώτες κατακτητές επέλαυναν στο Αιγαίο, την Τήνο (μαζί με τη γειτονική Μύκονο) κατέλαβαν τα αδέλφια Ανδρέας και Ιερεμίας της οικογένειας Γκίζι. Αργότερα, οι Γκίζι επεκτάθηκαν ως τη Σκύρο και τη Σκόπελο. Όταν ο τελευταίος των Γκίζι πέθανε στα 1390, με διαθήκη του άφησε το νησί στην Βενετία. Οι νέοι Βενετσιάνοι επικυρίαρχοι έκτισαν το κάστρο στο Ξώμπουργο κι αντιστάθηκαν νικηφόρα στις τουρκικές επιθέσεις του 1537 και κατοπινών. Το νησί έπεσε στους Τούρκους μόλις στα 1715. Τότε, το Ξώμπουργο ξεθεμελιώθηκε και οι κάτοικοι κατέβηκαν στην παραλία, όπου έκτισαν την Χώρα ή Τήνο. Έναν αιώνα αργότερα, ήταν ελεύθεροι καθώς, από το 1821, μετείχαν ενεργά στην ελληνική επανάσταση.

Η έμφυτη στους Τηνίους ροπή στη μαρμαρογλυφία ανέδειξε σπουδαίους καλλιτέχνες. Ο γλύπτης Δημήτριος Φιλιππότης (1839 – 1919), αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, μας έδωσε τον περίφημο Ξυλοθραύστη, τον Θεριστή, το μνημείο Αβέρωφ κ.ά.

Ο περίφημος γλύπτης Γιαννούλης Χαλεπάς (1854 – 1938, επίσης αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, 1927), κόσμησε το Α’ Νεκροταφείο Αθηνών με την Κοιμωμένη του.

Ο ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας (1832 – 1904) δίδαξε στην Ανωτάτη Καλών Τεχνών (τότε Πολυτεχνείο) κι άφησε σπουδαία έργα από την ελληνική ιστορία (πυρπόληση τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη, απαγχονισμός του πατριάρχη Γρηγορίου Ε’, Πηνελόπη κ.λπ.), ηθογραφίες (η ορφανή, η αρραβωνιασμένη, Ψαριανό μοιρολόι κ.λπ.) και προσωπογραφίες.

Ο ζωγράφος Νικόλαος Γύζης (1842 – 1901) έγινε καθηγητής της Ακαδημίας Καλών Τέχνών του Μονάχου, ενώ έργα του κοσμούν τις πινακοθήκες Μονάχου, Αθήνας, Δρέσδης κ.α. Ανάμεσα στα σπουδαία έργα του είναι και τα Τάμα, Ιουδίθ, Κρυφό Σχολειό, Καπνιστής κ.λπ.

Τήνιος ήταν και ο ζωγράφος Νικόλαος Λύτρας (1883 – 1927), γιος του Νικηφόρου, καθηγητής, που ζωγράφισε τοπία και προσωπογραφίες.

Το φασιστικό έγκλημα:

Η Τήνος όμως καθαγιάστηκε ανήμερα της Παναγιάς, το Δεκαπενταύγουστο του 1940. Από τις 10 του προηγούμενου Ιουνίου η Ελλάδα περίμενε τη σειρά της να γίνει ο στόχος της Ιταλίας του Μουσολίνι. Την ημέρα εκείνη, η φασιστική Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο στη Γαλλία που είχε ήδη κατακτηθεί από τους Γερμανούς του Χίτλερ και στην Αγγλία. Στον πανηγυρικό της ημέρας, μιλώντας ο Μουσολίνι στους Ιταλούς για τον πόλεμο, αφιέρωσε και μια παράγραφο στους άλλους υποψήφιους. Είχε πει:

«Ήδη, αφότου ο κύβος ερρίφθη και η θέλησή μας έκαψε τις γέφυρες πίσω μας, δηλώνω κατηγορηματικά ότι η Ιταλία δεν σκοπεύει να παρασύρει στη σύρραξη άλλους λαούς που συνορεύουν μ' αυτήν από ξηρά ή θάλασσα. Η Ελβετία, η Γιουγκοσλαβία, η Τουρκία, η Ελλάδα και η Αίγυπτος, ας σημειώσουν αυτά τα λόγια. Εξαρτάται από αυτές και μόνον αυτές το αν θα πραγματοποιηθούν ή όχι».

Με τα λόγια αυτά, ο Μουσολίνι έδινε στον εαυτό του το δικαίωμα να κρίνει, αν τα όμορα κράτη τηρούν ή όχι την πρέπουσα στάση. Από τις 15 Μαΐου, ο Έλληνας πρεσβευτής στη Ρώμη Ιωάννης Πολίτης, ειδοποίησε την Αθήνα να περιμένει αιφνιδιασμό.

Στις 18 του Ιουνίου, μια μονάδα του ελληνικού στόλου δέχτηκε απροειδοποίητα ιταλική αεροπορική επίθεση. Νέα αεροπορική επίθεση έγινε κατά του αντιτορπιλικού «Ύδρα». Κι άλλη σ' ελληνικά πλοία στον Κορινθιακό. Ακόμα μία στη Ναύπακτο. Κι άλλη στο θαλάσσιο χώρο ανάμεσα στην Αίγινα και στη Σαλαμίνα. Καμιά δε βρήκε το στόχο της. Στις 10 Αυγούστου, ήρθε η ανακοίνωση για τη δολοφονία του Νταούτ Χότζα. Στις 11 Αυγούστου, σύσσωμος ο ιταλικός Τύπος έγραφε:

«Ο μεγάλος Αλβανός πατριώτης Νταούτ Χότζα δολοφονήθηκε από Έλληνες πράκτορες στην ελληνοαλβανική μεθόριο».

Ο Νταούτ Χότζα ήταν επικηρυγμένος ληστής, καταζητούμενος είκοσι χρόνια για φόνους και ένοπλες ληστείες στην Ελλάδα και στην Αλβανία. Τον είχαν σκοτώσει δυο Αλβανοί πάνω σε καβγά. Οι δολοφόνοι είχαν ήδη συλληφθεί από τις ελληνικές αρχές και η Ιταλία το ήξερε έχοντας επίσημα ειδοποιηθεί. Κι όλ' αυτά είχαν γίνει πριν από δυο μήνες. Στις 14 Αυγούστου, το Αθηναϊκό Πρακτορείο μετέδιδε το μακροσκελές ποινικό μητρώο του Αλβανού

«πατριώτη».

Ξημέρωνε Δεκαπενταύγουστο, όταν το παλιό ένδοξο καταδρομικό «Έλλη» έπιασε στην Τήνο σημαιοστολισμένο, επίσημη συμμετοχή του κράτους στη γιορτή της Παναγιάς. Οι προσκυνητές πλημμύριζαν το νησί.

Τρεις τορπίλες κατευθύνθηκαν προς τον όρμο στις 8.30’ το πρωί. Η πρώτη βρήκε μια ξέρα κι έσκασε κοντά στον φάρο. Η δεύτερη έπεσε πάνω στον κυματοθραύστη. Η τρίτη χτύπησε την «Έλλη» στα ύφαλα. Ο πάταγος ξεσήκωσε το νησί. Η «Έλλη» έγειρε λαβωμένη. Μάταια προσπάθησαν να τη ρυμουλκήσουν. Στις 9.45’ βυθίστηκε.

Τα θραύσματα από τις τορπίλες αποκάλυπταν την ταυτότητα του αθέατου δολοφόνου: ιταλικός αριθμός μητρώου, ιταλικά στοιχεία. Η κυβέρνηση έκανε την ανήξερη: «Άγνωστης εθνικότητας» το υποβρύχιο που χτύπησε την «Έλλη».

Όμως, ούτε ο ελληνικός λαός ούτε ο ξένος Τύπος ξεγελάστηκαν: Σηκώθηκε παγκόσμιος σάλος από το έγκλημα. Οι Ιταλοί αναγκάστηκαν να αναδιπλωθούν. Σκαρφίστηκαν εγγλέζικη προβοκάτσια για να παρασυρθεί η Ελλάδα στον πόλεμο. Στο ημερολόγιό του, ο κόμης Τσιάνο αναζητούσε την υστεροφημία:

«Αυτός ο μέθυσος Ντε Βέκι φταίει», έγραψε. Και Ντε Βέκι ήταν το όνομα του Ιταλού διοικητή των Δωδεκανήσων. Τον είχε επιλέξει και διορίσει ο ίδιος ο Μουσολίνι.

Στα απομνημονεύματά του, ο Ιταλός πρεσβευτής στην Αθήνα, Εμανουέλε Γκράτσι, σημείωσε:

«Το έγκλημα της Τήνου είχε αποτέλεσμα, - για να μην πω, έκανε το θαύμα, - να δημιουργηθεί στην Ελλάδα μια ενότητα ψυχών. Μοναρχικοί και βενιζελικοί, οπαδοί κι αντίπαλοι της 4ης Αυγούστου, πείστηκαν πως ένα μόνο αδυσώπητο εχθρό είχε η Ελλάδα: Την Ιταλία. Και πως, αν δε γινόταν ν’ αποφευχθεί μια σύγκρουση με την Ιταλία, θα ήταν προτιμότερο ν’ αντιμετωπιστεί ο εχθρός με ανδρισμό, παρά να υποχωρήσει το ελληνικό έθνος σε κάποιον που δε δίσταζε να μεταχειριστεί τέτοια μέσα».

Η ελληνική απάντηση δόθηκε στην Πίνδο, 74 ημέρες αργότερα.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 18.2.2010)